

Ο ΑΣΚΛΗΠΙΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΙΕΡΑ ΤΟΥ

Ο Ασκληπιός, κατ' εξοχήν θεραπευτής θεός της αρχαιότητας, με καταγωγή από τη Θεσσαλία, είχε πατέρα τον Απόλλωνα και μητέρα μια θνητή, την Κορωνίδα. Η σύζυγός του Ηπιόνη και τα παιδιά τους Μαχάων, Ποδαλείριος, Αίγλη, Υγεία, Πανάκεια, Ιασώ και Ακεσώ, είχαν επίσης θεραπευτικές ιδιότητες, όπως δηλώνεται αμέσως από το όνομά τους. Αργότερα στα παιδιά του προστέθηκε ο Τελεσφόρος, που προστάτευε τους ασθενείς που βρίσκονταν σε ανάρρωση.

Στα ιερά του, που ήταν διάσπαρτα στον ελληνικό κόσμο, τελούνταν οι θεραπείες μέσω της *εγκοίμησης* των ασθενών στα *άδυτα* ή *άβατα* των ιερών Ασκληπιείων. Η θεραπεία συνέβαινε κατά τη διάρκεια του ύπνου, μέσω του θεού ή του αντιπροσώπου του ιερού φιδιού, που εμφανιζόταν στον ύπνο του ασθενούς δίνοντας θεραπευτικές οδηγίες, οι οποίες περιελάμβαναν θεραπευτικά βότανα και φυτά. Επίσης υπάρχουν επιγραφικές μαρτυρίες για χειρουργικές επεμβάσεις, συγκεκριμένα αναφέρεται το «κόψιμο» του δέρματος (μικρές τομές στο δέρμα), για τη θεραπεία της ισχυαλγίας.

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΑ ΦΥΤΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Τα θεραπευτικά φυτά της Κρήτης αναφέρονται ήδη κατά τον 14ο και 13ο αι. π.Χ. σε πινακίδες της Γραμμικής Β' από τα ανάκτορα της Κνωσού, της Πύλου και των Μυκηνών. Η φήμη των αρωματικών βοτάνων διατηρήθηκε έως τα ιστορικά χρόνια. Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι η Κρήτη αποκαλείται από τον Θεόφραστο «φαρμακωδεστάτη». Οι πινακίδες από την Κνωσό αναφέρουν διάφορα τοπικά είδη ρητίνης, σπόρους και έλαια, ανάμεσά τους τον κο-

ρίανδρο (ko-ri-ja-do-no), την κύπερη (ku-ra-ro) και τη φασκομηλιά (pa-ko-we)¹. Από τα πιο φημισμένα φυτά της Κρήτης ήταν ο δίκταμος, ή έρωντας, που φύεται μόνο στην Κρήτη, γνωστός για την ιαματική του δράση σε τραυματισμούς, και το λάβδανο, που χρησιμοποιούνταν από τους Μινωίτες σε θυμιάματα και θεραπευτικές αλοιφές. Επίσης, η μήκων η υπνοφόρος εικονίζεται στα γνωστά Μετανακτορικά μινωικά ειδώλια να στέφει τις θεές με τα υψωμένα χέρια, ενώ το σχήμα της παίρνουν τα πήλινα γεωμετρικά ληκύθια από τα νεκροταφεία της Φορτέσσας και του Πρινιά.

Τρίλοβα ληκύθια σε σχήμα υπνοφόρου μήκωνος.
10ος - 9ος αι. π.Χ. Κνωσός.

ΤΟ ΑΣΚΛΗΠΕΙΟ ΤΗΣ ΛΕΒΗΝΑΣ

Το Ασκληπιείο της Λεβήνας ιδρύθηκε τον 4ο π.Χ. αιώνα και διατηρήθηκε σε όλη τη διάρκεια της ρωμαϊκής περιόδου. Στο ιερό αυτό το εγκοιμητήριο είχε τη μορφή στοάς. Στους τοίχους της στοάς υπήρχαν οι λίθοι με τις επιγραφές, γνωστές ως *ιάματα*, που περιέγραφαν τα θαύματα του Ασκληπιού και αποτελούσαν το «προπαγανδιστικό υλικό» για τις ικανότητες του θεραπευτή θεού, απαραίτητο για την εμπύκωση των νέων ασθενών. Το κεντρικό κτήριο του ιερού ήταν ο ναός. Έξω από αυτόν σε πολλά Ασκληπιεία, όπως και στη Λεβήνα, υπήρχε μια κρύπτη σε σχήμα φρέατος, ο θησαυρός, για τη φύλαξη πολύτιμων αφιερωμάτων, αλλά και χρημάτων για τα «ιάτρα», τις αμοιβές που έδιναν οι ασθενείς για τη θεραπεία.

Το Ασκληπιείο της Λεβήνας στα πρώτα χρόνια της λειτουργίας του είχε κυρίως τοπικό χαρακτήρα. Ελεγχόταν από τη Γόρτυνα πολιτικά και θρησκευτικά, μέσω των *κόσμων* και των *ιερουργών*. Το γεγονός αυτό στην πορεία αλλάζει, αφού ο Πausanias στα τέλη του 2ου μ.Χ. αιώνα περιλαμβάνει το ιερό της Λεβήνας στον κατάλογο με τα πιο διάσημα - «τα επιφανέστατα» - Ασκληπιεία του ελληνικού κόσμου, στον οποίο συμπεριλαμβάνονται επίσης τα ιερά της Αθήνας, της Περγάμου, της Σμύρνης και των Βαλαγρών της Κυρήνης².

1. Μαρία Δόγκα-Τόλη, «Φάρμακα εσθλά, φάρμακα λυγρά. Μια διαδρομή στον αρχαίο κόσμο», από τον Κατάλογο της Έκθεσης: ΙΑΣΙΣ ΥΓΕΙΑ ΝΟΣΟΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΜΗΡΟ ΣΤΟ ΓΑΛΗΝΟ, Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, Αθήνα 2014.

2. M. Melfi, "Il Santuario di Asklepio a Lebena", Monografie della Scuola Archeologica di Atene e delle missioni Italiani in Oriente XIX, Athens 2007.

Αγαλμάτιο Ασκληπιού. 2ος αι. μ.Χ. Γόρτυνα

Αναθηματικό άγαλμα παιδιού. 2ος αι. μ.Χ. Ασκληπιείο Λεβήνας

* Εξώφυλλο: Άποψη του Ασκληπιείου της Λεβήνας.

Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου
Εανθουδίδου 2, 71202 Ηράκλειο
Τηλ. 2810 / 279002 - 279000,
Fax. 2810 / 279001
e-mail: amh@culture.gr

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΙΑΤΡΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Δίκτυο Συλλόγων Μεσσαράς

Η εκδήλωση εντάσσεται στις δράσεις προβολής του έργου:
«Ημέρες Λεβήνας» (Υγεία - Πολιτισμός - Άνθρωπος - Φύση) CLLD/LEADER ΜΕΣΣΑΡΑΣ.

Αρχαίων ιάματα

Ο ΘΕΟΣ ΑΣΚΛΗΠΙΟΣ ΣΤΗ ΛΕΒΗΝΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΙΑΤΡΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Δίκτυο Συλλόγων Μεσσαράς

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ
ΜΟΥΣΕΙΟ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ